

Henning Bergenholtz, Helle Dam, Torben Henriksen:

Udarbejdelse af en spansk-dansk juridisk ordbog: overvejelser og løsninger

1. Indledning

Baggrunden for dette indlæg er, at vi på forskellig vis er involveret i udarbejdelsen af en spansk-dansk juridisk ordbog, som forventes udgivet i 1991. Denne ordbog vil i det følgende blive omtalt som *Henriksen 1991*. Efter en kort kritisk gennemgang af eksisterende spansk-dansk ordbogsmaterialers informationer om juridisk sprog vil der blive givet en fremstilling af grundelementerne i Henriksen 1991.

2. Spansk-danske almensproglige ordbøger

2.1. Fagsproglige angivelser i spansk-danske almensproglige ordbøger

En skarp skelnen mellem almensproglige og fagsproglige ordbøger er på sin vis ikke mulig: Fagordbøger indeholder ikke kun termer fra det pågældende fagsprog, og almensproglige ordbøger giver for det meste også en lang række henvisninger til fagsprog. I listen med forkortelser i GYLDENDAL DK-SP finder man således henvisninger til ikke mindre end 47 fag eller fagområder, man finder fx **biol.** (biologi) og **fys.** (fysik), men også en højere grad af opdeling i **kat.** (katolsk), **relig.** (religion), **teol.** (teologi) og helt specielle angivelser som **kort.** (kortspil) og **tyr.** (tyrefægtning). Disse faghenviisninger forekommer i nogle tilfælde unødvendige, i andre meget værdifulde. Uden særlig værdi mht. ny eller vigtig supplerende oplysning er **bot.** (botanisk) under *arce* (ahorn) eller **kat.** (katolsk) under *arcediano* (ærkediakon). Lignende oplysninger findes fx ikke ved *aráquida* (jordnød) eller *archidócesis* (ærkestift, ærkebispedømme). Derimod forekommer den monosemerende information **bygn.** (bygningsvæsen, arkitektur) under *arco* nyttig. Uden denne henvisning ville brugeren muligvis ikke have forstået ækvivalensangivelserne *spidsbue* og *hesteskobue*.

En lignende fremgangsmåde findes i MUNKSGAARD DK-SP, der dog med 64 forskellige fagangivelser gennemgående har en finere fagopdeling.

2.2. Oplysninger om juridisk sprog i almensproglige spansk-danske ordbøger

Ovennævnte ordbøger har det til fælles, at de med brug af forkortelsen *jur.* hhv. **jur** for 'jura' ikke gør brug af en underopdeling af dette brede fagområde. Vi har foretaget nogle stikprøver for at se, i hvilket omfang de to ordbøger optager udtryk fra juridisk sprog. En første sammenligning foregik rent mekanisk på følgende måde: Ud fra lemmaselektionen i Henriksen 1991 anses det pågældende lemma for at være repræsenteret i GYLDENDAL SP-DK hhv. MUNKSGAARD SP-DK, hvis hovedlemmaet eller bare et af sublemmaerne i Henriksen 1991 forefindes. Der skelnes mellem tre former for repræsentation:

- a. angivelse med forkortelsen for 'jura'
- b. angivelse af et leksem eller en kollokation med dette leksem i en betydning svarende til den fagsproglige information i Henriksen 1991, men uden angivelse af forkortelsen for 'jura'
- c. hverken leksemet eller en kollokation med dette leksem er repræsenteret:

	+jur	i jur. betydning	lemmahul
GYLDENDAL SP-DK	9	23	17
MUNKSGAARD SP-DK	18	22	10

Denne sammenligning giver et meget positivt resultat: Ca. tre fjerdedele af alle lemmaerne i den rene fagordbog for juridisk sprog er repræsenteret i hver af disse ordbøger. Ved første øjekast forekommer det derfor ikke nødvendigt at udarbejde en særlig fagordbog, når almensproglige ordbøger har en så bred fagdækning. Disse kriterier er dog for unuancerede i sig selv, da de udelukkende tager hensyn til lemmaselektionen og ikke bedømmer omfanget af kollokationer (som i Henriksen 1991 hovedsagelig er opført som sublemmaer).

En sammenligning mellem Henriksen 1991 og de to almensproglige ordbøger baseret på repræsentationen af kollokationer gav da også et ganske andet resultat, og der viste sig ydermere at være en betydelig forskel mellem GYLDENDAL SP-DK og MUNKSGAARD SP-DK. I denne omgang blev hvert hovedlemma og hvert sublemma talt hver for sig, dvs. det blev undersøgt, hvor mange af de første 50 lemmaer med begyndelsesbogstavet **L** i Henriksen 1991 der forekommer som lemma eller del af et lemma i GYLDENDAL SP-DK og MUNKSGAARD SP-DK, jf.:

	+jur	i jur. betydning	lemmahul
GYLDENDAL SP-DK	3	0	47
MUNKSGAARD SP-DK	7	17	26

Ved denne sammenligning fremtræder GYLDENDAL SP-DK i et markant dårligere lys end ved den første gennemgang. Der findes her ganske vist oplysninger om juridisk sprogbrug under nogle af lemmaerne, men en meget begrænset mængde kollokationer. Således er *legado* (legat) med fagsproghenvisningen **jur** lemmatiseret, men der forekommer ikke en eneste af de 17 kollokationer, som Henriksen 1991 indeholder, fx ikke flg. centrale udtryk:

legado a favor de alg., disponer de un til-
lægge en person et legat

legado, abonar un udrede et legat

Endvidere er ækvivalenterne i en del tilfælde ikke helt korrekte, fx kan *legar* ikke som angivet i GYLDENDAL SP-DK blot gengives med *testamentere*, eftersom *testamentere* både betyder ‘tillægge en arv ved testamente’ og ‘tillægge et legat ved testamente’, hvor kun den sidste betydning svarer til det spanske *legar*.

I MUNKSGAARD SP-DK findes der mange flere juridiske udtryk; til forskel fra GYLDENDAL SP-DK er der først og fremmest en lang række kollokationer, fx under *leasing* tolv kollokationer og under *legado* fem forskellige kollokationer. En medvirkende grund til disse — for brugeren — nyttige informationer er sandsynligvis den flittige brug af andre ord-bøger ved udarbejdelsen. I forordet bliver der dog kun henvist eksplicit til Larousse og Bratlis spansk-danske ordbog, 1947. Derimod bliver Henriksen 1984 ikke nævnt, selv om op mod halvdelen af oplysningerne fra dette glossar uden tvivl er blevet inkorporeret i den almensproglige ordbog — også i de tilfælde, hvor Henriksen 1984 indeholder ukorrekte oplysninger. Fx er der i Henriksen 1984 og MUNKSGAARD SP-DK under indgangslemmaet *legítima* angivet følgende ækvivalenter: *tvangsarv* og *legal arv*. Ved udarbejdelsen af Henriksen 1991 er der fundet frem til, at dette er ukorrekt, idet *legítima* kun svarer til det danske *tvangsarv*.

I MUNKSGAARD SP-DK er der konstateret andre fejlangivelser, fx:

legar testamentere, give i arv, efterlade (ved testamente)

Denne angivelse er endnu mere ukorrekt, end det var tilfældet ved det tilsvarende lemma i GYLDENDAL SP-DK; kun en gengivelse svarende til ‘tillægge et legat’ er korrekt. Som et særligt kuriosum kan nævnes, at den rigtige ækvivalensangivelse for *legar* findes under kollokationen *legar a alguien algo: tillægge en person et legat (ved testamente)*. Dette eksempel stammer utvivlsomt fra Henriksen 1984, som indeholdt en fuldstændig identisk kollokation med samme ækvivalensangivelse, til trods for at

ækvivalenten er en mangelfuld gengivelse af den spanske kollokation. I Henriksen 1991 bliver dette udtryk således rettet til *tillagge en person noget ved legat*, hvilket er den helt korrekte gengivelse af *legar a alguien algo*.

Vi nøjes med et yderligere eksempel på en fejlengivelse under bogstavet **I**: *legislación* (lovgivning) bliver gengivet med *juris prudens*, *lovkyndighed*, hvilket er galt i dobbelt forstand: *juris prudens*, der betyder *retspraksis*, svarer ikke til *legislación*, og *lovkyndighed* er sandsynligvis en fordanskning af den oprindelige betydning af det i denne sammenhæng ukorrekte latinske udtryk *juris prudens*.

Vi må således konkludere, at den ene af de foreliggende spansk-danske ordbøger, nemlig Gyldendals, kun i ringe grad indeholder de vigtige juridiske udtryk, endvidere indeholder den i en del tilfælde unøjagtige eller urigtige oplysninger. Den anden ordbog, Munksgaards, byder ganske vist på en langt større mængde af informationer om spansk juridisk sprogbrug, men har samtidig en betydelig fejlprocent.

På baggrund heraf forekommer der at være et behov for at udarbejde en særlig ordbog inden for området spansk-dansk juridisk sprog.

3. Henriksen 1991

3.1. Baggrund: gloselister og glossarer

Henriksen 1991 har en baggrund, som nok er typisk for mange fagordbøger, der tidsmæssigt går et godt stykke tilbage. Udgangspunktet for det første juridiske glossar var Torben Henriksens personlige kartoteker — påbegyndt sidst i 1960'erne — med baggrund i hans erfaringer som underviser i juridisk sprog og som translator. Disse kartoteker har det været nødvendigt at udarbejde på grund af manglen på tosprogede juridiske fagordbøger — i dette tilfælde spansk/dansk og dansk/spansk — samt manglen på almensproglige ordbøger med den nødvendige juridiske terminologi.

I forbindelse med undervisningen på Handelshøjskolen i Århus siden de videregående sprogstudiers oprettelse har det derfor også været en helt naturlig ting løbende at delagtiggøre de studerende m.v. i det til enhver tid foreliggende terminologiske materiale i form af internt undervisningsmateriale.

Et juridisk glossar med den baggrund og det formål har derfor lidt af den fejl, som et sådant materiale nødvendigvis må komme til at lide af, nemlig at det berører alle juridiske delområder. Dette forhold betyder

naturligvis, at terminologien inden for de enkelte områder ikke generelt har kunnet gives en udtømmende dækning. Den nævnte baggrund har også medført, at opbygningen af mikrostrukturen ikke har været helt konsekvent, samt at der ikke har foreligget de nødvendige makrostrukturelle dele, som for eksempel en udførlig brugervejledning og en oversigt over det danske og det spanske retssystem. Disse leksikografiske mangler tilstræbes afhjulpet i den første egentlig gennemarbejdede udgave af denne juridiske ordbog.

3.2. Mikrostruktur

Mikrostrukturen i Henriksen 1991 er blevet udbygget og differentieret en del i forhold til den, der fandtes i Henriksen 1988.

Ordbogsartiklerne i den nye ordbog kommer hovedsagelig til at bestå dels af et indgangslemma i form af et leksem, dels af et eller flere sublemmaer i form af en række af de vigtigste kollokationer under det pågældende indgangslemma, jf.

licitación budgivning [*i f.m. auktion, licitation*]/bydning; tilbudsgivning [*i f.m. licitation*]; bud [*i f.m. auktion, licitation*]; tilbud [*i f.m. licitation*]; auktion; licitation [*sjældent — og mest som overbegreb*]

→ subasta og concurso samt concurso-subasta

licitación, adjudicar la overdrage entreprise [*til den tilbudsgiver, hvis tilbud antages*]

licitación, celebrar (el acto de) la afholde licitation [*selve licitationshandlingen på licitationsdagen*]

licitación mediante concurso-subasta para la ejecución de las obras de construcción de una escuela, abrir udbyde arbejderne/entrepriserne vedr. opfø-

relsen af en skole i licitation

licitación, condiciones de udbudsbetingelser [*i f.m. licitation*]/licitationsbetingelser/licitationskonditioner

licitación, convocar a/anunciar la/llamar a udbyde i licitation; bekendtgøre en auktion; opfordre til at afgive bud/tilbud [*i f.m. licitation, auktion*]

licitación, fecha/día de la (celebración de la) licitationsdag

licitación algo, sacar a stille noget til auktion; udbyde noget i licitation

licitación del concurso-subasta, el (precio) tipo de (la) højeste antagelige bud/tilbud [*Sp.: i f.m. licitation*]; laveste antagelige bud/tilbud [*sjældent*]

→ concurso-subasta

Som det fremgår af ovenstående ordbogsartikel, anføres såvel indgangs- som sublemmaer med **fed** skrift, og efter lemmaerne følger de danske ækvivalensangivelser, angivet i normalskrift (recte).

Endvidere findes der to forskellige typer parentes: rund og kantet. For at tydeliggøre forskellen mellem de to parenteser indeholder disse to forskellige skrifttyper: den runde parentes udfyldes med lodret og den kan-

tede med *kursiv* skrift. Rund parentes med lodret skrift betegner, at den del af udtrykket, der står i parentes, er fakultativ — dvs. undertiden forekommer denne del af udtrykket, undertiden er den udeladt, uden at der derved bliver tale om en betydningsændring, jf.

leasing, el (bien) objeto del leasingobjekt/det leasede (objekt/aktiv)/leasingkontraktens genstand

I dette tilfælde angiver den runde parentes, at det spanske substantiv *bien* kan forekomme i dette udtryk, men ikke nødvendigvis gør det, idet det kan betragtes som underforstået i kollokationen *el objeto del leasing*. Det samme gælder for de danske substantiver *objekt/aktiv*, der heller ikke altid forekommer i det tilsvarende danske udtryk *det leasede*.

Kantet parentes med *kursiv* indeholder diverse supplerende terminologiske og juridiske oplysninger. I denne gruppe findes desuden diverse forkortelser for de forskellige juridiske delområder, som for eksempel arveret [*arv.r.*], formueret [*formuer.*] o.lign., ligesom også forkortelsen [*Sp.*] forekommer, hvilket angiver, at der her er tale om et særligt spansk forhold eller om en særlig spansk juridisk institution, som ikke findes tilsvarende i Danmark. I modsætning til de runde parenteser, der findes såvel i de spanske lemmaer som i de danske ækvivalensangivelser, placeres den kantede parentes udelukkende i forbindelse med de danske udtryk, jf.

legado legat [*arv.r.*: en begrænset ydelse el. formuefordel tillagt en person ved testamente]

legado de cantidad genuslegat [*et legat, hvor ydelsen er artsbestemt*]

legar a alg. algo tillægge en person noget ved legat [*ved testamente*]

legatario legatar [*arv.r.*]

legítima corta egentlig tvangsarv/egentlig tvangsarvelod [*Sp.*]

Sådanne oplysninger i kantet parentes, skal naturligvis ikke gengives i en eventuel oversættelse, idet de i modsætning til oplysninger i rund parentes ikke udgør en del af det pågældende fagudtryk.

Et princip, der er gennemført såvel i de tidligere glossarer som i den nye ordbog, er markering af synonymitet hhv. ikke-synonymitet. Synonymitet mellem to eller flere ord under ét lemma angives ved en skråstreg (/), jf.

legal, norma retsnorm/retsregel/retsforskrift
laudo, pronunciar/dictar/emittir un afsige en
 kendelse [*voldgiftskendelse*]/afsige en vold-
 giftskendelse

Heraf fremgår det bl.a., at *pronunciar, dictar* og *emittir* er synonyme, og at alle svarer til det danske ord *afsige*.

Når der mellem flere danske ækvivalensangivelser under et lemma ikke eksisterer synonymitet — hverken helt eller delvis — bruges semikolon (;) til at adskille disse termer, jf.

legitimación legitimation [*generelt — det at være berettiget til at gøre noget*]; sagslegitimation [*proc.r.: sagsøgerens, sagsøgtes*]/sagskompetence/saglig kompetence; søgsmålskompetence [*proc.r.: sagsøgerens*]/søgsmålsret
 → legitimación ad causam og legitimación activa (en causa), tener samt legitimación pasiva (en causa), tener

Ved denne differentiering mellem synonymymer og ikke-synonymymer bliver den ikke-jurakyndige ordbogsbruger advaret om ikke at foretage et vilkårligt valg blandt de opførte ækvivalenter, men derimod først at undersøge, hvad de enkelte ækvivalenter betyder, og i hvilke sammenhænge de anvendes

Lignende oplysninger om synonymirelationer gives i forbindelse med de mange henvisninger, der optræder efter let forståelige symboler. Når et givet spansk udtryk har et eller flere synonymymer, angives disse med lighedstegn (=) efter den danske ækvivalensangivelse, jf.

legado de cosa genérica genuslegat [*et legat, hvor ydelsen er artsbestemt*]
 = legado genérico/legado de cantidad/legado de género

Henvisninger til synonymymer er især nyttige i en spansk fagordbog, fordi der blandt forfattere af spanske fagtekster er en udtalt tendens til at anvende synonymymer til at angive et og samme fænomen frem for at gentage et allerede anvendt udtryk, idet det er en udbredt opfattelse, at et varieret sprogbrug er et bevis på forfatterens store kunnen og spændvidde.

Det skal nævnes, at alle synonymyhenvisninger er lemmatiserede.

En anden type henvisning markeres med en pil (→) og placeres efter en eventuel synonymangivelse med lighedstegn. Denne pil henviser bl.a. til spanske udtryk, der indeholder beslægtede juridiske problemstillinger,

således at brugeren kan danne sig et overblik over en given sproglig-juridisk problematik, jf.

cesación en los/de pagos betalingsstandsning [*konk.: 1.: som overbegreb omfattende anmeldt betalingsstandsning og faktisk betalingsstandsning, uden anmeldelse til retten; 2.: som underbegreb kun omfattende den faktiske betalingsindstilling, dvs. en betalingsindstilling, der ikke medfører begæring fra skyldneren til retten om værn mod kreditorer*] = sobreseimiento en los pagos
→ suspensión de pagos

suspensión de pagos anmeldt betalingsstandsning [*konk.: anmeldt til retten af en debitor mhp. forhandlinger om en akkord gående ud på at opnå henstand og hhv. el. eftergivelse af gæld; "suspensión de pagos" finder kun anvendelse på erhvervsdrivende*]; betalingsstandsningssag [*i f.m. anmeldt betalingsstandsning*]; betalingsstandsningsbo [*i f.m. anmeldt betalingsstandsning*]
→ quita y espera og quita (crediticia) og espera (crediticia) samt sobreseimiento en los pagos

quita y espera anmeldt betalingsstandsning [*konk.: anmeldt til retten af en debitor med henblik på forhandlinger om en akkord gående ud på at opnå henstand og hhv. el. eftergivelse af gæld; "quita y espera" i bred bet. finder anvendelse på både erhvervsdrivende og ikke-erhvervsdrivende, men i sin snævre og almindelige bet. omfatter "quita y espera" kun ikke-erhvervsdrivende*]
→ quita (crediticia) og espera (crediticia) og suspensión de pagos samt sobreseimiento en los pagos

sobreseimiento en los pagos betalingsstandsning [*konk.: 1.: som overbegreb omfattende anmeldt betalingsstandsning og faktisk betalingsstandsning, uden anmeldelse til retten; 2.: som underbegreb kun omfattende den faktiske betalingsindstilling, dvs. en betalingsindstilling, der ikke medfører begæring fra skyldneren til retten om værn mod kreditorer*] = cesación en los/de pagos → suspensión de pagos

Ved hjælp af de indbyrdes henvisninger i ovenstående fire udtryk belyses den juridiske problemstilling og de dertil hørende fagudtryk i forbindelse med begrebet 'betalingsstandsning.'

Udover at belyse juridiske problemstillinger kan henvisninger med pil gøre opmærksom på terminologiske problemer, som for eksempel "falske venner", jf. følgende eksempler:

- filial, (sociedad)** datterselskab [*en selvstændig juridisk enhed; den spanske term "filial" ses undertiden misvisende brugt om filial/afdeling*]
= subsidiaria, (sociedad)
→ sucursal
- sucursal** fem. filial [*en ikke selvstændig juridisk enhed*]/afdeling
→ filial, (sociedad)

Flere af de ovenfor gennemgåede elementer i den juridiske ordbogs mikrostruktur bidrager til, at også ikke-jurister kan bruge ordbogen. Det-

te gør sig fx gældende for ordbogens mange encyklopædiske oplysninger af juridisk karakter, angivelser af synonymirelationer samt henvisninger til beslægtede problemstillinger.

Ingen af disse principper eksisterer i de almensproglige ordbøger, hverken i MUNKSGAARD SP-DK eller i GYLDENDAL SP-DK. I disse ordbøger har brugeren udelukkende den udifferentierede angivelse *jur.* hhv. **jur** at støtte sig til, når han arbejder med spanske juridiske tekster — og dette endda ikke altid.

På den anden side forudsætter Henriksen 1991 et vist kendskab til spansk grammatik hos brugeren, idet der kun forekommer grammatiske oplysninger, i det omfang der kan opstå tvivl hos en bruger med almindeligt kendskab til spansk. For eksempel angives substantivers genus, hvis dette ikke for en spanskkyndig er umiddelbart gennemskueligt. Ligeledes angives ordklasser, hvis der skønnes at kunne opstå tvivl herom. De grammatiske oplysninger placeres umiddelbart efter lemmaet og angives med *kursiv* uden parentes, jf.

litis *fem.* civil (rets-)sag/borgerlig (rets-)sag/
civilt søgsmål/tvistemål [*tvistemål er et civilt
søgsmål*]; retstvist [*mere generelt uenighed om
et retsforhold, uden at det nødvendigvis kommer
for domstolene*]/tvistighed

= litigio

→ juicio civil og juicio criminal

litigante *subst.* part [*i en civil retssag: sagsøger
el. sagsøgt*]/procesførende [*i bet. en procesfø-
rende person*]

litigante *adj.* proces-/sags-; procesførende

→ litigio

3.3. Makrostruktur

Ud over selve ordbogsartiklerne vil ordbogen indeholde tre makrostrukturelle dele: forord, brugervejledning og kort systematisk oversigt over det danske og det spanske retssystem. Da bogen er udarbejdet for danske brugere, vil disse ordbogsdele kun blive skrevet på dansk, selv om ordbogen sandsynligvis også vil få spanske brugere. Brugervejledningen giver i form af konkrete henvisninger til enkelte artikler eksempler på de forskellige informationer, som er blevet refereret ovenfor. Den systematiske fremstilling vil bestå i en kort kontrastiv beskrivelse af de to landes retlige systemer. Det optimale ville være en fremgangsmåde svarende til forslag om indarbejdelse af en ordbogsgrammatik i en moderne ordbog:

Ud over informationerne ved de enkelte opslagsord kan ordbogsbrugeren finde en redegørelse for grundtrækkene i de to landes juridiske problemer. Denne fremstilling vil indeholde en kort fremstilling af det juridiske systems historiske udvikling i hhv. Spanien og Danmark og kortfattede henvisninger til juridiske delområder.

Litteratur

- GYLDENDAL SP-DK = Pia Vater og Ulla Winding: *Spansk-dansk ordbog*. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A.S. 1986
- Henriksen, Torben: *Glosario al Compendio de Derecho y de Técnica Mercantil Españoles*. Revisión Parcial. Århus 1984.
- Henriksen, Torben: *Glossario de Terminología Jurídica Español-Danés*. Revisión 1988 (Edición Ampliada). Århus 1988.
- Henriksen, Torben: *Spansk-dansk juridisk ordbog* (under forberedelse). Forventet udgivelse: 1991
- MUNKSGAARD SP-DK = Hanne Brink Andersen og Johan Windfeld Hansen: *Spansk-dansk ordbog*. Munksgaard 1988